

DEN BRITISKE PRÆFERENCEPOLITIK.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 12. December 1922
af Gesandt, Kammerherre J. Cian, Formand for Traktatkommissionen.

Under Traktatkommissionens Arbejde med at indsamle og bearbejde Materiale til Belysning af den handelspolitiske Udvikling i den nærmeste Fremtid har vi blandt andre Emner haft vor Opmærksomhed henvendt paa den britiske Præferencepolitik, da dette Spørgsmaal har saa stor Betydning for Danmark. Jeg skal nu tillade mig at give nogle Oplysninger om vore Undersøgelser vedrørende dette Problem, idet jeg forudskikker den Bemærkning, at min Fremstilling nødvendigvis maa blive af ret skematisk Natur, da Spørgsmaalet er saa stort og omfattende, at det er vanskeligt at faa det indenfor Rammerne af en Aftens Foredrag. Jeg haaber dog, at det til Trods herfor skal lykkes mig at belyse hvilke Kræfter, der ligger bagved Præferencetanken og hvilke politiske og økonomiske Momenter, der hidtil har været bestemmende for — og formentlig ogsaa i Fremtiden — vil være bestemmende for denne Politiks Virkeliggørelse.

Den Bevægelse, der i den sidste Menneskealder har gjort sig gældende indenfor det britiske Verdensrige, for en intim Handelsforbindelse paa Grundlag af et Toldpræferencesystem er ikke noget nyt Fænomen i Imperiets Historie.

I over 200 Aar, fra Merkantilismens Gennembrud i det 17de Aarhundrede og til omkring Midten af det 19de Aarhundrede, eksisterede der i det britiske Rige et omfat-

tende Monopol- og Præferencesystem, som havde til Formaal at bevare Handelen paa Kolonierne (dengang væsentligst de nordamerikanske Stater og Vestindien) for Moderlandet alene og holde Konkurrenterne ude. Ved de restriktive Navigationslove skaffede England sin Handel og Skibsfart paa Kolonierne en særlig begunstiget Stilling og ved Præferencetold og Exportpræmier skaffede man sig en Fortrinsstilling paa Koloniernes Markeder. Ved Exportforpligtelse til Moderlandet af de saakaldte opregnede Artikler bl. a. Bomuld, Indigo, Sukker og Tobak og ved at yde Kolonierne en Toldpræference i Moderlandet for deres Varer sikrede man sig de koloniale Varer og Handelen i Evropa med dem. At denne Præference var meget omfattende vil ses deraf, at Antallet af Varer paa Præferencelisten i 1842 naaede saa højt som 375 af 825 Toldpositioner. Som de vigtigste kan nævnes Vin, Sukker, Hvede, Uld, Tømmer og Tobak. Ved Forbud mod at Kolonierne oprettede egne Industrier sikrede man sig endelig Raa-produkter til sine egne Industrier.

Ved Frihandelens Gennembrud i England i Midten af det forrige Aarhundrede falder konsekvent denne Præference væk. I 1849 og 1853 ophæves de sidste Rester af Navigationslovene, som man allerede i Aarhundredets Begyndelse paa Grund af Retorsionsforanstaltninger navnlig fra de nordamerikanske Fristaters Side væsentlig havde modificeret, mellem 1846 og 1849 ophæves Korntolden og dermed den dertil knyttede Præference, de andre Præferencesatser afskaffes Slag i Slag, og ved Gladstones Budget i 1860 ophæves de to sidste Præferencesatser i England, nemlig for Vin og Tømmer.

Præferencen i Moderlandet havde været af stor Betydning for en Række Varer, saaledes havde Vinavlens i Sydafrika, Sukkerindustrien i Vestindien, Hvedeproduktionen og Tømmerhandelen i Canada vokset sig store i Ly af Præferencen, og Ophævelsen af denne var derfor et haardt Slag for Kolonierne. Dens Ophør fremkalder da

ogsaa stor Harme, i Canada endogsaa Løsrivningstendenser.

Allerede nogle Aar iforvejen havde Kolonierne paa deres Side ophævet den England ydede Præference. Den gamle Præference i Kolonierne var jo ikke indført af Kolonierne, men af Moderlandet i Kraft af den Kontrol, som Hjemmeregeringen udøvede paa Koloniernes Styre. Dette patriarkalske System blev ikke forandret ved de nordamerikanske Koloniers Løsrivelse, omend man gik forsigtigere til Værks m. H. t. Beskatning, og først henimod Midten af Aarhundredet sker der en Forandring i dette Forhold efter et mislykket Revolutionsforsøg i Canada. Paa Forslag af Lord Durham, som var bleven udsendt til Canada for at undersøge Situationen, beslutter den britiske Regering sig til i Canada at indføre et parlamentarisk Selvstyre. Dette sker i Aarene mellem 1847 og 1854 for Canadas Vedkommende, og i de følgende Aar udstrækkes denne Form for Selvstyre til de andre nordamerikanske og til de australske og sydafrikanske Kolonier New Zealand og Newfoundland. Det var ikke oprindeligt den britiske Regerings Hensigt ogsaa at give Kolonierne Toldautonomi, men de Indskrænkninger, man traf m. H. t. „the Imperial affairs“, hvortil Koloniernes Toldpolitik henregnedes, faldt hurtigt væk, og Moderlandet opgav at søge at udøve nogen Kontrol med de selvstyrende Dominions Toldsatser, saalænge disse ikke medførte Diskrimination imod andre Lande eller var stridende mod britiske Traktater. I Kraft af deres Selvbestemmelsesret ophævede Kolonierne paa deres Side alle Præferencesatser til Moderlandet.

Denne gamle Præference har mange ydre Træk tilfælles med den moderne Præference, men var dog i sit Formaal væsensforskellig fra denne. Medens den moderne Præference er indført i de selvstyrende Kolonier og Storbritannien ad Frivillighedens Vej, og hovedsagelig tjener det politiske Formaal at knytte Imperiets forskellige Dele

fastere til hinanden, var den gamle Præference et Led i et monopolistisk System med det bestemte egoistiske Formaal at beskytte Moderlandets Handel, og hvad der end maaske kan siges om dets økonomiske Resultater, politisk virkede Systemet til at fjerne Kolonierne fra Moderlandet, og da det blev sat i Kraft i hele sin Udstrækning bidrog det i sidste Instans til de nordamerikanske Koloniers Løsrivelse.

I Moderlandet gennemføres Frihandelsprincippet til dets yderste Konsekvenser, ligesom man ventede og haabede, at Kolonierne, nu da de havde faaet Toldautonomi, vilde følge Moderlandets Exempel. Det var da sikkert ogsaa de engelske Frihandelsmænd en Skuffelse, at Kolonierne ikke vilde følge den af dem angivne Vej til Frelse, men viste protektionistiske Tendenser til Trods for venskabelige Raad og politisk Pression. Men kunde Hjemmeregeringen ikke bevæge Kolonierne til at slaa ind paa Frihandel, var det frihandelsvenlige England i hvert Fald fast besluttet paa at forhindre Kolonierne fra at yde Moderlandet nogen Præference, ligesom Hjemmeregeringen lagde sig i Vejen for, at Kolonierne indbyrdes indgik paa Præferenceaftaler, saalænge det var den muligt.

Denne Kamp mod, at Kolonierne indfører Præference, fik et meget kraftigt Udslag i de af den britiske Regering i 1862 med Belgien og 1865 med det tyske Forbund afsluttede Traktater. Ifølge disse bandt England sine Kolonier til at behandle belgiske og tyske Varer — og ved Mestbegunstigelsesprincippet i det engelske Traktatsystem Varer fra de fleste andre Lande — ligesaa gunstigt som Varer fra Moderlandet. Disse Traktater, hvorved Kolonierne, uden at være blevet taget paa Raad, blev tvunget til at opretholde den aabne Dørs Politik, og som forhindrede dem i at begunstige Moderlandet, dannede i over 30 Aar en uoverstigelig Hindring for Indførelsen af et britisk Præferencesystem.

I 1854 tillod England imidlertid Canada ad traktatmæssig Vej at indgaa paa at behandle amerikanske Varer bedre end engelske og i 1889 Kap-Kolonien at indtræde i Toldunion med Oranjestaten, hvorved britiske Varer blev behandlet ugunstigere end Oranjestatens Varer. Disse to Tilfælde er de eneste, hvor England fandt sig i Præference i Kolonierne, og Præferencen var som det vil ses til Fordel for fremmede Lande paa Moderlandets Bekostning.

I Aarhundredets sidste Fjerdedel begyndte to nye Strømninger at gøre sig gældende, som begge bidrog til at sætte Præferenceideerne paa Dagsordenen. Den ene er Imperialismen, den anden Protektionismen.

Lige siden de amerikanske Koloniers Løsrivelse havde engelske Statsmænds og det engelske Folks Interesse for Kolonierne været ringe, og Interessen blev ikke større efter Indførelse af Frihandelsregimet. Man fandt Kolonierne besværlige og bekostelige, og da de var fattige og tyndt befolkede var de tilmed daarlige Markeder. De maatte dog forventes en skønne Dag at ville rive sig løs, ja man gik endog saa langt, at man til Tider gav Udtryk for Ønsket om at blive dem kvit.

Rundt Aaret 1880 forandres det engelske Publikums Holdning og Bedømmelse af Kolonierne; man begyndte at anlægge et større Syn paa disse fjerne Dele af Riget og at betragte dem mere ud fra et politisk end et merkantilt Standpunkt. Man begyndte at forstaa, at Kolonierne, selv om de var fattige, engang kunde udvikle sig til mægtige Stater; man hæftede sig ved deres Samhørighed med Moderlandet og Nødvendigheden af at styrke Baandet imellem Moderlandet og dem. Politikere fra alle Lejre stifter i 1884 the Imperial Federation League som giver Stødet til de senere Kolonikonferencer. Tanken fængede, og der drives baade i Kolonierne og i Moderlandet en stor Agitation, der koncentrerer sig om følgende 3 store

Spørgsmaal: en Rigsfederation, en Rigsforsvarsordning og en handelspolitisk Tilnærmelse.

Det andet Moment er Protektionismens Genopvaagnen.

Ved Frihandelens Gennembrud var England „the workshop of the world“ og havde delvis et Verdensmonopol paa storindustriell Produktion, men Fastlandsstaternes Industri havde imidlertid vokset sig stærk og viste nu en nærgaaende Konkurrence ikke blot paa Verdensmarkedet, men i England selv, samtidig med at man i de konkurrerende Stater begyndte at føre en protektionistisk Toldpolitik. Dette Forhold fremkaldte en Følelse af, at Englands industrielle Supremati var truet, og der opstod en Ængstelse med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt Frihandelen stadig var i Englands Interesse, en Ængstelse, der yderligere styrkedes ved den Depressionsperiode i Handelen, som indtraadte i 80-erne. Under disse Forhold laa den Tanke nær enten gennem en britisk Zollverein med Toldfrihed mellem Imperiets enkelte Dele og Toldmure udadtil, eller i Mangel deraf gennem en britisk Præferenceordning at skabe Erstatning for det tabte Terræn, samtidig med at man knyttede Imperiet fastere sammen.

Præferencen kommer saaledes ogsaa til at gaa Haand i Haand med den voksende protektionistiske Stemning. Foreløbig giver denne Stemning sig kun Udslag i Ønsket om en saakaldt „Fair Trade“ Politik, d. v. s. en Reciprocitetspolitik: Toldfrihed mod Toldfrihed — Beskyttelse mod Beskyttelse.

I 1887 afholdes saa den første Kolonikonference i London, og paa denne fremsættes for første Gang et Forslag til et Præferencesystem, idet en Afrikander Jan Hofmeyr foreslaar, at der i alle Imperiets Dele skulde indføres en Toldafgift af 2 pCt. ad valorem paa alle ikke-britiske Varer, og at man skulde anvende de ved denne Foranstaltning indkommende Midler til Dækning af Udgifterne ved Rigets Forsvar. Forslaget blev efter

Regeringens Anmodning ikke sat under Afstemning, da man ikke ønskede, at Konferencen skulde fremkomme med en formelig Resolution desangaaende, og Ordningen af Spørgsmaalet om Fordeling af Udgifterne til Rigets Forsvar interesserede Regeringen mere end Præference-spørgsmaalet.

Paa den anden Side interesserede Præferencetanken Kolonierne mest, og Præferencespørgsmaalet, som saaledes var bleven sat paa Dagsordenen, blev der ogsaa. I de følgende Aar er Koloniernes Interesse for Præferencetanken voksende, idet først Kap-Kolonien i 1891 og Canada i 1892 tilbyder at ville indføre en Præference til Fordel for Moderlandet. Paa Kolonikonferencen i Ottawa i 1894, hvor Hjemmeregeringen forøvrigt ikke var direkte repræsenteret, peger Koloniernes Repræsentanter paa de Hindringer for en Præferenceordning, som findes i de australske Statsforfatninger og i Traktaterne med Belgien og Tyskland, og idet man vedtager, at der bør gives Kolonierne Myndighed til at indgaa paa Gensidighedsaftaler med hverandre og med Moderlandet, derunder Myndighed til at indføre Differentialtariffer, henstiller man til den britiske Regering at ommeldte Traktater bør opsiges. I 1892 var imidlertid det konservative Ministerium blevet afløst af Gladstones Ministerium, og Moderlandets Interesse for Spørgsmaalet var samtidig blevet betydelig kølnet. Koloniminister Ripon afslaar da ogsaa at opsiges Traktaterne, da dette vilde bryde hele det britiske handelspolitiske System, og Traktaterne kun forhindrede Kolonierne i at give Moderlandet Præference, men ikke Moderlandet i at give Kolonierne og heller ikke disse i at indrømme hverandre Præference. Indførelse af en Præference fra Moderlandets Side vilde nødvendigvis medføre Told paa Levnedsmidler, som kun kunde have en indirekte Beskatning af Forbrugerne til Følge og derved svække den britiske Industris Konkurrencedygtighed.

I 1895 kommer paany en konservativ Regering til Roret under Lord Salisbury med Joseph Chamberlain som Koloniminister, og med denne Regeringsforandring faar Imperialismen og dermed Præferencetanken en initiativrig, energisk og glimrende Forkæmper.

I sin Aabningstale ved den Kongres, som afholdtes af Imperiets Handelskamre i London i Juni 1896, giver Chamberlain for første Gang sin personlige Opfattelse af den Maade, paa hvilken Problemet — intim Handelsforbindelse mellem Imperiets Dele — bedst kan løses. Hans Ræsonnement er følgende: Kolonierne, hvad han meget godt forstaar, kan ikke og vil ikke opgive deres protektionistiske Toldpolitik, som er Grundlag for deres Finanspolitik, og indføre Frihandel; Storbritannien hverken kan eller vil gaa ind paa Koloniernes Forslag, nemlig at Kolonierne skal være frit stillede med Hensyn til deres Toldpolitik og anvende nok saa høje Satser baade paa fremmed og britisk Handel og kun give England en mindre Præference (5 pCt. off), mod at England til Gengæld lægger Told (5 pCt.) paa Levnedsmidler og Raastoffer — et Forslag han erklærer at være „a onesided arrangement“, som aldrig vilde blive antaget i England. Som den eneste mulige Løsning foreslaar han en britisk Toldforening — a British Zollverein — saaledes at forstaa, at der etableres Frihandel mellem Imperiets enkelte Dele, medens hver Stat overfor Udlandet følger den Toldpolitik, der maatte passe dem, dog at England — og dette indrømmer han er en nødvendig Forudsætning — lægger en moderat Told paa visse Levnedsmidler og Raastoffer, nemlig Korn, Kød, Uld og Sukker.

Men dette Forslag passede aldeles ikke Kolonierne og navnlig ikke Canada. Kolonierne var nemlig ikke til Sinds at ville indgaa paa, at britiske Varer skulde indgaa til Kolonierne toldfrit og derved give deres nyopvoxende Industri til Pris for en Konkurrence fra Englands Side. Ved behændig Manøvrering kom det Forslag, som

laa til Grund for Chamberlains Udtalelser, ikke til Afstemning, og Konferencen vedtog en vagt affattet Resolution, der anbefalede et Toldarrangement mellem Storbritannien, dets Kolonier og Indien paa Basis af en Præferencebehandling.

Paa den i 1897 i Anledning af Dronning Victorias 60-aarige Regering afholdte Kolonikonference lagde Chamberlain paany Eftertryk paa sit Standpunkt, at en intim Handelsforbindelse mellem Imperiets forskellige Dele maa være baseret paa gensidige Interesser, idet han dog indrømmer, at hans Program om Toldunionen har sine store Vanskeligheder, da Kolonierne ikke kunde undvære deres Toldindtægter. Dernæst stillede han i Udsigt, at Rigsregeringen, ifald der paa Konferencen var Enighed derom, vilde opsigte den belgiske og tyske Traktat, der stod i Vejen for en Præference til Moderlandet i Kolonierne.

De selvstyrende Kolonier udtalte sig til Gunst for Traktaternes Opsigelse og lovede at overveje Spørgsmaalet om en Præference fra Kolonierne til Moderlandet. Derimod fremkom der ikke fra Storbritanniens Side nogen Udtalelse om Præference fra Moderlandet til Kolonierne.

I Overensstemmelse med denne Resolution opsigte Storbritannien derpaa Traktaterne med Tyskland og Belgien til Ophør den 30. Juli 1898, og dermed var den værste Hindring for Præferencen ryddet af Vejen.

Canada indfrieede straks sit Løfte og indrømmede Moderlandet en Præference uden at forlange Gengæld, de andre selvstyrende Kolonier fulgte først efter flere Aar senere, men Hjemmeregeringen, som jo heller ikke havde stillet noget i Udsigt, ansaa aabenbart ikke Tidspunktet modent til at forlade Englands traditionelle Toldpolitik og foretog sig ikke noget i Anledning af Canadas Indrømmelse.

Krigen mellem England og Boerrepublikerne, som endte med de to Republikers Annexion, og som i meget

satte Skellet mellem gammelt og nyt i England, fik ogsaa en afgørende Indflydelse paa dette Spørgsmaal.

De fleste vil huske, hvilken Bevægelse denne Krig vakte og hvilken skarp, ja fjendtlig Kritik Chamberlains Politik blev udsat for. Den Uvilje overfor England, som Krigen skabte i Evropa og Englands deraf følgende Isolation, tjente kun til at fremkalde den sammenbidte Energi, som er betegnende for den engelske Karakter. Fra alle Imperiets Dele strømmede frivillige sammen under Fanerne og Krigen tjente saaledes til at give de imperialistiske Stemninger et mægtigt Stød fremad. Storbritannien var taknemlig og glad for Koloniernes Hjælp, og Baandet mellem Moderlandet og Datternationerne var utvivlsomt blevet knyttet fastere sammen. Under disse Omstændigheder ventede man sig derfor store Ting af den Konference, som skulde afholdes i London i 1902, maaske dog mere i politisk end i økonomisk Henseende.

I sin Aabningstale til Konferencen tager Chamberlain imidlertid meget forsigtigt paa Spørgsmaalet om Imperiets Styrkelse ad kommerciel Vej, som han tænker sig opnaaet „by some sort of commercial union“. Han erklærer straks, at den britiske Regering ikke har noget positivt Forslag at fremsætte, men fremhæver, at England baade indfører Størstedelen af sine Fornødenheder fra fremmede Lande og har Størstedelen af sin Udførsel dertil. Han kom igen ind paa Toldforbundstanken, idet han fremhævede, at Hovedformalet for hans Bestræbelser i denne Sag var at etablere Frihandel indenfor Imperiet, eventuelt med Forbehold af saadanne fiskale Toldsatser, som Kolonierne ikke kunde undvære. Han fastholdt, at den af Canada indrømmede Præference, som tentativt var bleven indført i 1897, konsolideret og udvidet i 98 og 1900 — kun havde vist sig at være af ret ringe Værdi. Moderlandet var taknemmelig for den Præference, som Kolonierne gav det, men Storbritannien kunde ikke selv tænke paa at yde Kolonierne Præference, medmindre Moder-

landet fik ganske andre Betingelser for sin Handel, end de nu eksisterende.

Konferencen blev en Skuffelse. De koloniale Premierministre modsatte sig den chamberlainske Plan om at ophæve Tolden paa britiske Varer og understregede deres Vægning ved at udtale, at en saadan interbritisk Frihandel, forsaavidt Kolonierne angik, for Øjeblikket laa udenfor Mulighedens Grænser.

Sagen var den, at den udpræget protektionistiske Politik, som de store Dominions Canada og Australien var begyndt at slaa ind paa, ogsaa skyldtes andre Forhold end de rent fiskale, idet den hænger nøje sammen med den hos Kolonierne opvoksende Nationalisme. Deres Befolkning var ved at ophøre med at føle sig som oversøiske Englændere og begyndte at se sig selv som en særlig Nation, og med denne Nationalisme fulgte Ønsket om at gøre de nyopvoksende Stater selvforsynende paa alle Omraader. Kolonierne skulde ikke længere blot være Lande med primitiv Økonomi, som producerer Raastoffer og Levnedsmidler for det industrielle Moderland, de vilde selv have deres Industri. Man var derfor vel villig til at yde en Præference, maaske endog en klækkelig Præference, men ikke til at opgive Beskyttelsen. Et eklatant Eksempel herpaa, men maaske ogsaa det grelleste, er Australien, som i de sidste 20 Aar Gang paa Gang har forøget den britiske Præference, og hvis Toldsatser overfor Moderlandet til Trods herfor er blevet højere for hver ny Toldlov.

Da Kolonierne ikke vilde opgive deres Protektionisme, og Hjemmeregeringen var utilbøjelig til at betragte Koloniernes Tilbud som tilstrækkelig Kompensation, maatte Resultatet af Konferencens Overvejelser falde temmelig mat ud. Konferencen udtalte rent principielt, at en Præference vilde være egnet til at styrke Imperiet, hvorfor ogsaa de koloniale Premierministre erklærer sig villige til at give Moderlandet en substantiel Præference og hen-

stiller til Moderlandet at yde Kolonierne en saadan paa Toldsatser, som er eller maatte blive indførte, derimod understreger de som alt anført Umuligheden af at indføre et inter-britisk Frihandelssystem.

Maatte Moderlandets Stilling saaledes blive Kolonierne en Skuffelse, gav Hjemmeregeringen et tydeligt Bevis for sin Interesse for Kolonierne paa anden Maade, idet den britiske Regering til Gavn for de sukkerproducerende Kolonier gennemtvang Brysseler Konventionen af 5. Marts 1902, ved hvilken de kontraherende Lande forpligtede sig til ikke at give Eksportpræmier paa Sukker. Derimod vilde den britiske Regering ikke tillade, at den ganske vist lave Korntold (1 sh. pr. quarter), som var bleven indført i 1902 til Dækning af Krigsudgifterne, blev benyttet til at indrømme Kolonierne Præference, og under Chamberlains Fraværelse i Sydafrika ophævedes Tolden i 1903 af den frihandelsvenlige Unionist Ritchie til Trods for den store Misbilligelse, dette vakte i Landbrugskredse.

Chamberlain, som under sit Ophold i Sydafrika paa en Undersøgelses- og Forsoningsmission havde hentet nye Impulser til sin Politik: at knytte Imperiet sammen ogsaa ved materielle Baand, og som indsaa, at en britisk Zollverein var uigennemførlig, bestemte sig efter sin Hjemkomst 1903 til at forelægge sine Landsmænd en Plan til en Præferenceordning i Lighed med den, som var bleven foreslaet af Koloniernes Premierministre paa Konferencen i 1902.

I en Tale i Birmingham den 15. Maj 1903 traadte han første Gang i Skranken for Indførelsen af et saadant System, ligesom han kort derefter forelægger sin Plan i Underhuset.

Hans Program gik ud paa følgende:

Englands Fremtid laa i Kolonierne, som indenfor en overskuelig Tid vilde blive ligesaa folkerige som Moderlandet. Endnu var Indbyggerne opfyldt af Loyalitet over-

for Moderlandet, til Trods for den manglede Forstaaelse, der var blevet vist dem, men man kunde ikke regne med, at dette vilde være Tilfældet i Fremtiden. Det var derfor af største Betydning at knytte Imperiet sammen, medens det endnu var Tid, og et af de bedste Midler til at naa dette Maal var, at England fulgte Koloniernes Eksempel og udstrakte til Datternationerne en Toldpræference. En saadan Præference vilde foruden at styrke Sammenholdet fremme Imperiets Udvikling. Saalænge England kun opkrævede faa rent fiskale Toldsatser var en effektiv Præference en Umulighed, og det var derfor nødvendigt, at England indførte en Told paa Koloniernes vigtigste Udførselsartikler 3: Levnedsmidler, hvorimod han tog Afstand fra Told paa Raaprodukter. En saadan Told vilde ganske vist være ensbetydende med en indirekte Beskatning, som vilde gaa særlig ud over Arbejderklassen, og han stillede derfor Arbejderne i Udsigt, at Regeringen vilde anvende de indkomne Beløb til sociale Reformer, særlig Alderdomspension. Han hævdede desuden, at Arbejderne vilde komme til at drage Nytte af den forøgede Industrivirksomhed, som vilde følge med Indførelsen af et Præferencesystem.

Chamberlain gik forøvrigt senere væk fra den Anskuelse, at Told paa Levnedsmidler vilde nødvendiggøre et Offer fra Forbrugernes Side og fastholdt under Henvisning til, at den i 1902 indførte Korntold ikke havde medført en Stigning af Brødpriserne, at Tolden paa Fødemidler ikke behøvede at fordyre disse, idet den helt eller delvis kunde væltes over paa den udenlandske Producent. Desuden hævdede han, at det koloniale Korn, som jo skulde indføres toldfrit, vilde fortrænge det udenlandske Korn, ligesom Tolden vilde stimulere den engelske Kornavl, saaledes at hele Forbruget kunde dækkes af toldfrit Korn. Talen vakte en uhyre Opsigt saavel i England som i Udlandet og gav Stødet til en ivrig Debat. For ikke at vanskeliggøre Ministeriets Stilling og selv at have ganske

frie Hænder udtraadte Chamberlain af Regeringen. Kort efter, den 6. Oktober 1903, gjorde han i Glasgow nærmere Rede for sine Planer.

Paa udenlandsk Korn skulde der opkræves en Told af 2 sh. pr. quarter, paa Kød og Mejeriprodukter — med Undtagelse af Bacon — en 5 pCt. ad valorem Told. Dette vilde efter hans Beregning betyde en ugentlig Merudgift af $16\frac{1}{2}$ farthings, c. 30 Øre, for en Landarbejder, og $19\frac{1}{2}$ farthings, ca. 38 Øre, for en Byarbejder. For at opveje denne ekstra Udgift foreslog Chamberlain en Reduktion i Tolden paa The, Sukker, Kaffe og Kakao, hvorved Prisstigningen paa Brød og Kød vilde blive opvejet. Disse Nedsættelser vilde medføre et aarligt Tab paa 2,8 Mill. Pund for Statskassen, som igen skulde opvejes ved en Retaliationstold paa 10 pCt. for Varer fra Lande, der opkrævede Beskyttelsestold af britiske Varer. Til Gengæld for disse Indrømmelser ventede Chamberlain af Kolonierne foruden den Præference, som de alt havde givet Moderlandet, og mulige yderligere Nedsættelser, at de skulde undlade at udvide deres Produktion til Industriartikler, som de endnu ikke havde begyndt at fabrikere. I sin ovennævnte Tale siger han: „Der er mange Ting, Kolonierne ikke lavede, som England har store Betingelser for at producere, lad os beholde dem. Gør ikke Toldmurene højere, sæt dem ned, hvis I kan“, og senere hen i Talen, hvor han vender tilbage til denne Begrænsning i Koloniernes Produktion: „Her er en Margin, vi kan beholde for bestandig“.

Medens Chamberlain i sine første Taler fastholder, at han er Frihandelsmand, og at Præferencesystemet ikke er stridende mod Frihandelsprincipperne, søgte han allerede i sin Glasgowntale at hverve Hjælpetropper for sin Sag i Protektionisternes Lejr, og i sine senere Taler gaar hans Agitation efterhaanden over fra at være en Agitation for en Præference til Kolonierne til ligesaameget at blive en Agitation for en almindelig Tariffreiform i protektionis-

tisk Retning, en Side af Sagen, som det ligger ganske udenfor Rammerne af denne Undersøgelse at beskæftige sig med.

Naar Frihandelsmændene indvendte mod hans Præferenceplaner, at Handelen med Kolonierne var altfor ringe til, at man for at fremme den burde udsætte sig for Retaliationer rettet mod Englands Eksport til ikke-britiske Lande, hævdede han, at Eksporten til Kolonierne, selv om den kvantitativt var ringere end Exporten til ikke-britiske Lande — £ 109 Mill. mod £ 174 Mill. —, dog var værdifuldere end denne, thi medens Udførselen til ikke-britiske Lande væsentlig bestod af Kul og Raastoffer til de med England konkurrerende Industrier, bestod Udførselen til Kolonierne af færdige Varer.

Chamberlain, som erklærede, at han var en Pioner, som gik forud for Arméen, blev vel tildels støttet af den konservative Premierminister Balfour, men selve Kabinettet var delt i Præferencespørgsmaalet — Handelsminister Ritchie var en bestemt Modstander af de chamberlainske Planer — og det samme var Tilfældet med det unionistiske Parti, som ikke endosserede hans Planer. Partiet søgte tværtimod at gaa til det forestaaende Valg paa ethvert andet Grundlag end netop den chamberlainske Tarifreform, men i Virkeligheden kom Valget til at staa herom. De vil sikkert alle have hørt om de Plakater, som saas overalt i England, med et uhyre „Free Trade“ Brød og et lille bitte „Zollverein“ Brød, som jo forøvrigt netop ikke var noget „Zollverein“ Brød, men et „Præference“ Brød. I en Valgkampagne tager man det jo ikke saa nøje med Betegnelser, naar de blot rammer. Og denne Plakat gjorde utvivlsomt sin Virkning.

Resultatet af Valget i 1906 blev et knusende Nederlag for Unionisterne, og Partiet, som ved det sidste Valg „the Khaki election“ havde faaet 402 Mandater, naaede i 1906 kun til at faa 158.

Det ligger udenfor min Hensigt at søge at udrede

Grundene til Chamberlains Nederlag, men et Par Bemærkninger herom vil sikkert være paa sin Plads.

Chamberlain forregnede sig, han overvurderede den Indflydelse, som hans glimrende politiske Stilling og hans uhyre Popularitet gav ham. Selv han kunde ikke i Løbet af godt 2 Aar faa det engelske Folk til at slaa over fra Frihandel til Protektionisme, og han kunde navnlig ikke overvinde Arbejderbefolkningens Uvilje og Mistænksomhed overfor enhver Form af indirekte Beskatning eller overbevise dem om, at hans Planer indeholdt saa store Fordele, at disse kunde opveje de med deres Gennemførelse forbundne Ulemper.

Baade formelt og reelt var Sammenblandingen af Præferencemomentet, Retaliationsmomentet, som i Virkeligheden er i Strid med Præferencetanken, og Beskyttelsesmomentet uheldig. Naar man igen læser Chamberlains Taler, er det til Tider vanskeligt at blive klar over, hvad han egentlig vil, om han vil indskrænke sig til Told paa visse Levnedsmidler som Grundlag for en Præference til Kolonierne, om han ønsker at indføre en Straffetoldtarif til Brug ved Traktatforhandlinger, men ikke beregnet til Beskyttelse, eller om han vil virkelig Beskyttelse.

Det kan sikkert heller ikke betvivles, at den Omstændighed, at man ikke vidste med Sikkerhed, hvor langt Kolonierne vilde gaa i deres Indrømmelser, og hvorvidt den eventuelle Præference virkelig vilde skabe et Marked for britiske Industriprodukter, har virket til Ugunst for hans Ideer.

Paa ét Punkt har Eftertiden vist at Chamberlain tog positiv fejl, nemlig m. H. t. hans Forventning om, at Kolonierne skulde standse deres industrielle Udvikling til Fordel for England, og Chamberlains Udtalelser herom skal ogsaa have vakt Uvilje i Kolonierne.

Chamberlain førte sin store Kampagne i Imperialismens Tegn. Han var oprigtig gennemtrængt af Begejstring for og Kærlighed til „Greater Britain“, det var Imperiets

Frelse, dets Styrkelse, den uanede Storhed, som Forsynet efter hans Overbevisning havde forbeholdt det britiske Imperium, der fremfor alt laa ham paa Hjærte. Det var Chamberlains sidste store Kamp. I Juli 1906 blev han meget syg og kom aldrig senere til at tage Del i det politiske Liv, skønt han først døde i 1914. I den sidste Tale, han holdt Dagen før sin Sygdom, trøstede han sig med, at Fremtiden vilde give ham Ret. Han kæmpede og døde som en stor Imperialist.

Den liberale Valgsejr i 1906 brød de sidste Aars imperialistiske Udvikling og satte Bom for Præference-tankens Virkeliggørelse i adskillige Aar.

Paa den Konference, der afholdtes i 1907, fremtvang de koloniale Premierministre vel en Forhandling om Præferenceplanen, men de blev skarpt afviste af Hjemmeregeringen. Konferencens Resolution vedrørende Præferencespørgsmaalet gik da ogsaa ud paa, at det blev overladt hver Stat at vælge de Midler, som man maatte anse for bedst egnede til at fremme Handelssamkvemmet mellem Imperiets forskellige Dele. Hvis der havde været nogen Tvivl om Regeringens Stilling, blev al Tvivl borttaget af Winston Churchill, som paa et Møde, der afholdtes kort efter i Dundee, erklærede, at den britiske Regering havde „banged, barred and bolted the door on imperial reciprocity“. Paa Konferencen i 1911 lykkedes det Hjemmeregeringen at holde Præferencespørgsmaalet ganske udenfor Diskussionen.

Var den liberale Regerings Stilling mildest talt kølig, holdt paa den anden Side Unionisterne til Trods for Nederlaget i 1906 Præferencespørgsmaalet paa Programmet, omend i ændret og mere forsigtig Form, idet man i 1912 erklærede sig for Told paa Industrivarer med Præference til Kolonierne, medens Spørgsmaalet om Told paa Levnedsmidler holdtes aabent til senere Forhandling med Kolonierne.

Til Trods for den Forstemthed, som Konferencen af 1907 havde fremkaldt i Kolonierne, holdtes Spørgsmaalet stadig vedlige der, og de Kolonier, som ikke alt havde truffet Foranstaltning til at yde Moderlandet Præference, gjorde nu dette i Overensstemmelse med den paa 1902-Konferencen vedtagne Resolution, og Kolonierne gav da ogsaa efterhaanden Moderlandet en Særstilling med Undtagelse af Newfoundland, hvis Hovedeksportartikel, Klipfisk, hovedsagelig søger fremmede Markeder. Indien, som hverken er Dominion eller Koloni, har heller ikke indført nogen Præference. Flere af Kolonierne har desuden indrømmet hverandre Præference, men herom skal jeg ikke gaa i Detailler.

Efter den chamberlainske Plans Stranding blev Præferenceplanernes Skæbne nøje knyttet sammen med Styrkeforholdet mellem de politiske Partier: de liberale, som havde taget afgjort Parti imod Præferencen, og de konservative, som havde optaget den — omend noget forsigtigt hvad angaar Tolden paa Levnedsmidler — paa sit Program. Saalænge de liberale var ved Roret, kunde det saaledes ikke ventes, at Hjemmeregeringen vilde ændre sin Holdning i Sagen, men Verdenskrigen fremkaldte en Forandring i Situationen, idet den ikke blot gjorde Ende paa Unionisternes Magtesløshed, men ogsaa i liberale Kredse fremkaldte en Forandring i Stemningen overfor Præferencetanken.

Følelsen af, at Riget stod overfor en Situation, hvortil man aldrig havde kendt Magen, maatte nødvendigvis mane til en Samling af alle Partier til Landets Frelse. Begejstringen over den Maade, paa hvilken Kolonierne frivilligt var kommet Moderlandet til Hjælp, Koloniernes voksende politiske Magt og tiltagende Indflydelse paa Rigets Styrelse, Ønsket om at imødekomme deres Krav, Udsigten til en Handelskrig efter Krigen og Frygten for de tyske Mitteleuropaplaner var alle Faktorer, der bi-

drog til at fremme Bestræbelserne for en Tilnærmelse mellem Imperiets forskellige Dele.

Ved Verdenskrigens Udbrud var der et liberalt Kabinet med Asquith som Premierminister ved Røret, men allerede i 1915 dannedes der en Koalition af Liberale, Unionister og Arbejderpartiet for at styrke Landets Krigspolitik, og i Slutningen af 1916 trak Asquith sig tilbage for Lloyd George, der dannede et Krigskabinet, hvori indflydelsesrige Medlemmer af det unionistiske Parti og Arbejderrepræsentanten Henderson tog Sæde.

Den 19. Juli 1916 nedsattes „the Committee on Commercial and Industrial Policy after the War“, som bl. a. fik til Opgave at overveje „i hvilken Udstrækning og ved hvilke Midler Imperiets Hjælpkilder kan og bør udvikles“. I Marts 1917 afgav denne Kommission en midlertidig Betænkning, i hvilken den bl. a. gav den chamberlainske Præferenceordning sin Tilslutning, idet den ikke blot anbefaler Indførelsen af en Præference til Produkter og Fabrikata fra britiske oversøiske Dominions, men en Udvidelse af Toldsystemet som Basis for en saadan Præference og for Handelstraktater med Udlandet.

Kort Tid efter vedtog Rigskonferencen, som var samlet i London under Titlen af „The Imperial War Conference 1917“, en Resolution i lignende Retning, idet den udtaler sig til Gunst for det Princip, at hver Del af Imperiet (altsaa ogsaa Storbritannien) med tilbørlig Hensyntagen til de allieredes Interesse, skal udstrække en særlig gunstig Behandling og Lempelser til Produkter og Fabrikata fra andre Dele af Imperiet.

Da ledende Medlemmer af Kabinettet var tilstede ved denne Konference og dens Beslutninger altsaa var bindende for Regeringen, var denne Resolution af største Betydning, idet her for første Gang en britisk Regering har givet Præferencetanken sin officielle Tilslutning. Det maa dog udtrykkelig bemærkes, at der ikke i den af Imperial Conference vedtagne Resolution saaledes som

det var Tilfældet med den af „the Committee on Commercial and Industrial Policy after the War“ afgivne foreløbige Betænkning udsiges noget om, at det engelske Toldsystem skal udvides, og Konferencens Resolution er saaledes ikke ensbetydende med en Antagelse af den chamberlainske Plan i sin Helhed.

Den 2. Februar 1918 afgiver Kommissionen sin endelige Betænkning, og i denne trækker den betydeligt i Land fra sit første midlertidige Standpunkt. Kommissionen gør opmærksom paa, at en effektiv Præference forudsætter Told paa et stort Antal Levnedsmidler, eventuelt ogsaa Raastoffer, men er af den Anskuelse, at Told paa Levnedsmidler og Raastoffer ikke er ønskelig, og at Beskyttelsestold kun bør indføres for enkelte særlige Industrier efter forudgaaende nøje Undersøgelse. Derimod kan Kommissionen anbefale et mindre omfattende Præferencesystem, som indrømmer Præferencesatser til Kolonierne for de Varer, som under alle Omstændigheder skal belægges med Told nu eller i Fremtiden. Endelig anbefaler Kommissionen, at andre Former for „Imperial Præference“ (Indkøb etc.) bør tages under Overvejelse.

Koalitionsregeringen akcepterede dette Program, men paa samme Tid som den anbefalede Præference til Kolonierne, veg den tilbage for den Reform af Tarifsystemet, som var nødvendig for en effektiv Præference, og tog i hvert Fald i sit Valgmanifest udtrykkelig Afstand fra Told paa Levnedsmidler og Raastoffer. „Landet“, siges der i Manifestet, „vil komme til at behøve alle de Levnedsmidler, alle de Raastoffer og al den Kredit, det kan opnaa, og der bør ikke lægges ny Afgifter paa Fødevarer eller paa Raastoffer til vor Industri. Paa samme Tid vil der blive givet en Præference til vore Kolonier paa de bestaaende Toldafgifter og paa saadanne Toldafgifter, som vi af Hensyn til vore egne Interesser senere maatte indføre“.

I 1919 føres saa Tanken ud i Livet, og det tilfaldt

mærkelig nok Joseph Chamberlains Søn, den fremstaaende Statsmand Austen Chamberlain i sin Egenskab af Finansminister at forelægge det Budget, hvori England paany indfører en Præference til Fordel for Kolonierne.

I sin Forelæggelsestale erklærer Austen Chamberlain, at det for Øjeblikket kun var hans Opgave at bringe til Udførelse den Beslutning, som „the Imperial War Cabinet“ og „the Imperial War Conference“ for 2 Aar siden havde vedtaget, og hvori den britiske Regering var enig, nemlig at der saa snart som muligt skulde ydes Præference til Imperiets Varer paa de eksisterende eller fremtidige Toldsatser i Moderlandet. Han fremhæver, at Antallet af Toldsatserne er faa, og at de vigtigste Artikler, der blev berørt af Præferencen var Te, Kakao og Rom. Det var kun „en lille Begyndelse“, men det var heller ikke saa meget den aktuelle Handel som Mulighederne for denne Handels Udvidelse, han opfordrede Huset til at aabne. Han udtrykker Haabet om, at mange af Husets Medlemmer vil opleve at se en virkelig stor inter-britisk Handel vokse ud fra denne lille Begyndelse. Han anlægger det Synspunkt, at Præferencen skal være betydelig i Omfang og let at udregne, og hvor der er en indenlandsk Afgift, maa denne forandres i Forhold dertil, da man ikke kan give Præference paa Bekostning af den hjemlige Producent.

I Svar paa et til Austen Chamberlain senere rettet Spørgsmaal, om han ved Ordene „lille Begyndelse“ tænkte sig at indføre Told paa Levnedsmidler, svarede Chamberlain, at han personlig aldrig havde fortrudt at have anbefalet Told paa Levnedsmidler før Krigen, men at den nuværende Regering ikke havde til Hensigt at lægge Told paa Fødevarer. Ved sine Ord havde han kun tænkt paa den Udvikling, som den foreslaede Præference kunde have paa den inter-britiske Handel.

Den Toldtarif, som udgjorde en Del af dette Budget, var som alle engelske Tariifer i nyere Tid af rent fiskal Natur. Der opkrævedes Told paa Te, Kaffe, Kakao, Ci-

korie, Korender, tørrede og præservede Frugter, Sukker, Glukose, Melasse, præservede, kondenseret Mælk, Soya, Motorsprit og Tobak. Paa disse Varer indrømmes der en Præference paa $\frac{1}{6}$ af Satsen.

Desuden opkrævedes der Told paa Vin og Spirituosa. Præferencen for disse Varer var 40 pCt. af Satsen for Vine under 30 pCt., $33\frac{1}{3}$ pCt. for Vine over, samt 30 pCt. af Tillægstolden paa mousserende Vine; for Spirituosa tog Præferencen ikke Form af en procentuel Nedsættelse af Satsen, da Statskassen ikke kunde undvære nogen Del af Tolden, men der indførtes en Tillægsafgift af 2 s 6 dpr. Gallon for al Spiritus fra ikke britisk Udland, hvilket er ensbetydende med c. 15 pCt. Præference til Kolonierne.

Desuden indeholdt Tariffen Toldsatser paa Films, Ure, Automobiler og Musikinstrumenter med en Præference paa $33\frac{1}{3}$ pCt. Disse Toldsatser, som oprindeligt var indført paa Budgettet af 1915 i det Øjemed at indskrænke Luksusindførselen under Krigen, og som synes at være protektionistiske i deres Karakter, forblev altsaa paa det nye Budget.

Endelig var der Told paa Øl, Spillekort, Kloroform, Cider, Mineralvand, Collodium, forskellige Kemikalier, Tændstikker og Fyrtøjer, paa hvilke der dog ikke gaves Præference, hovedsagelig fordi de ikke indførtes i større Udstrækning fra Kolonierne.

Med Hensyn til det liberale Partis Holdning til dette ny Skridt skal jeg anføre, at Winston Churchill, som var Koloniminister i Kabinettet, paa et Møde i Dundee udtalte, at nu da Told paa Fødemidler endelig var strøget, var der ingen Betænkelighed ved at gaa med til Præferencen. Han mente, at Præference indenfor Imperiet ikke burde betragtes ud fra et Principstandpunkt, men som en Foranstaltning, der hørte hjemme under imperialistisk Diplomati. „Dominions“, udtalte han, „har ønsket denne Præference, og det er klogt af os at give dem den, idet vi holder Sjælen i vore Doktriner og vor Prak-

sis intakte". Bemærkelsesværdigt er det, at Arbejderpartiet den 20. Maj indbragte et Ændringsforslag til Budgetloven gaaende ud paa at nægte at godkende en Lov, som giver en Række preferentielle og protektionistiske Toldsatser, men Forslaget blev forkastet med 317 Stemmer mod 72. Saavel fra liberal som fra Arbejderpartiets Side blev der rejst Betænkeligheder ved den foreslaaede Præference, idet man frygtede, at denne vilde give fremmede Stater Ret til at diskriminere mod Englands Handel, men saavel Muligheden som Berettigelsen af en saadan Foranstaltning blev benægtet fra Regeringens Side, og Budgettet blev endelig vedtaget den 23. Juli 1919.

Det er nu indlysende, at Indførelsen af Præferencen af 1919 langt fra kan siges at være en Sejr for de chamberlainske Ideer. Den engelske Tarif af 1919 var som nævnt af rent fiskal Karakter og omfattede kun faa af de Artikler, som har Interesse for Kolonierne. Navnlig for de selvstyrende Dominions, og det var jo deres Varer, som Præferencetilhængerne først og fremmest havde haft for Øje, var Præferencen af ringe Værdi. Ganske vist fremstiller Canada Automobiles og Ure, men der er næppe Udsigt til, at Landet i den nærmeste Fremtid kan skaffe sig et Marked af Betydning i Storbritannien. De eneste Varer, for hvilke Præferencen er af virkelig større Interesse for de selvstyrende Kolonier, er Vin og muligvis Tobak. Sydafrika havde jo i sin Tid i Ly af Præferencen oparbejdet et betydeligt Marked i Storbritannien for hede Vine, og muligt kan dette Marked generobres. I Australien har der i mange Aar været en ikke ringe Produktion af Vin, og Kolonien har bestræbt sig for at skabe sig et Marked i England; disse Bestræbelser vil nu have bedre Betingelser for at kunne krones med Held.

For Indien og for Kronkolonierne derimod og navnlig da for Tropekolonierne, er den indrømmede Præference af ikke ringe Betydning. 90 pCt. af Englands Forbrug

af Te kommer fra Indien og Ceylon, men her maa det bemærkes, at den britiske Te for det første ikke møder nogen nævneværdig Konkurrence paa Hjemmemarkedet og for det andet, at de forskellige Tesorter er af saa forskellig Smag og Kvalitet, at det mere er Smags- end Prishensyn, der er afgørende for, fra hvilket Land Teen købes. Præferencen vil formentlig ikke faa nævneværdig Indflydelse paa Indførelsen af kinesisk Te. Derimod er sikkert Præferencen paa Kaffe og Kakao af Betydning for de kaffe- og kakaoproducerende Kolonier, idet henholdsvis 20 pCt. og 50 pCt. af disse Varer kommer fra de britiske Kolonier. Sukkerpræferencen er af Værdi for Vestindien, ligesom Præferencen paa Rom vil gavne denne Del af Imperiet. Med Hensyn til Tobak er Præferencen foreløbig af ringe Betydning, idet kun 2 pCt. af Englands Tobaksforbrug indføres fra Kolonierne, men da man forskellige Steder og navnlig i Rhodesia søger at oparbejde en Tobakseksport, vil denne kunne vente sig noget af Præferencen.

I Betragtning af den relativt ringe Betydning, Præferencen har for Kolonierne, synes denne snarere at maatte betragtes som en Demonstration af Moderlandets gode Vilje overfor Kolonierne end som en virkelig toldpolitisk Nyorientering.

Paa Budgetterne efter 1919 har man fortsat i samme Retning, men uden at udvide Varernes Antal.

For Fuldstændigheds Skyld skal nævnes, at „Safeguarding of Industries Act“, hvorved der lægges en $33\frac{1}{3}$ pCt. Told paa visse Varer, der produceres af de saakaldte Key Industries og gives Regeringen Ret til at opkræve en særlig Afgift af „dumpede“ Varer, undtager Varer fra Kolonierne fra disse Bestemmelser.

Ogsaa i de selvstyrende Dominions er Præferencepolitiken bleven fortsat efter Krigen. I Australien indførtes i 1921 en ny Tarif efter kanadisk Mønster med General-, Mellem- og Præference-Kolonie. Saavel Antallet

af de Positioner, for hvilke der indrømmes Præference, som Marginen mellem Præferencesatsen og de andre Sæts er forøget, men Tariffen betegner en saa kraftig Udvikling i protektionistisk Retning, at de fleste af Præferencesætsene er højere end efter den gamle Tarif.

Ogsaa New Zealand indførte i 1921 en Tarif med tre Kolonner, hvor Præferencen er større end efter den gamle Tarif.

I Canada, som allerede i 1906 indførte Trekolonne-systemet, er der ikke siden 1907 indført nogen væsentlig Forhøjelse af Præferencen. Den Recepticitetsaftale, som i 1911 var bleven sluttet med de Forenede Stater, og som vilde have reduceret den til Moderlandet tilstaaede Fortrinsstilling i væsentlig Grad, blev ikke ført ud i Virkeligheden. Den i samme Aar besluttede Toldrevision har hidtil ikke fundet Sted.

Med Hensyn til de selvstyrende Koloniers Vurdering af den af Moderlandet ved Budgettet af 1919 tilstaaede Præference skal jeg anføre, at den australske Handelsminister den 24. Marts 1920, da han forelagde det Toldlovsforslag, som blev til Lov i 1921, fremkom med nogle meget bemærkelsesværdige Udtalelser. Han udtalte nemlig:

„Medens vi er ganske beredte til at yde denne store Beskyttelse til den britiske Industri og hjælpe vore oversøiske Frænder, mener jeg ikke, at denne Politik kan fortsættes til evige Tider uden Gensidighed. Jeg har med Glæde erfaret, at det britiske Parlament for nylig har gjort en Begyndelse henimod Gensidighedshandel med the Dominions. Jeg haaber, det kun er en Begyndelse. . . .“

Og videre:

„Jeg indrømmer, at Storbritannien har særlige Vanskeligheder, men er Begyndelsen gjort, som jeg haaber, er Indledningen gjort til en bedre Tilstand. Medens the Commonwealth ikke forlanger quid pro quo kan den nuværende Tilstand ikke vare til evige Tider.“

I Australien i alle Tilfælde synes man herefter ikke at vurdere den af England i 1919 ydede Præference højt.

I den foregaaende Udvikling angaaende Præferencen har der som ofte omtalt kun været Tale om de selvstyrende Kolonier, der selv er Herrer over deres Toldpolitik. Et Par Ord om de ikke-selvstyrende Kolonier vil sikkert være paa deres Plads. Disse Kolonier styres af en af Hjemmeregeringen udnævnt Guvernør i Forbindelse med et af ham udnævnt Raad, samt en raadgivende Forsamling, hvis Flertal ligeledes udpeges af Guvernøren. Koloniministeriet udøver saaledes en afgørende Indflydelse paa Koloniernes Styrelse og navnlig paa deres Toldpolitik. Det skal her siges, at den britiske Regering ikke tidligere har benyttet denne sin afgørende Indflydelse til at favorisere sin egen Handel paa disse Markeder, men indtil for ganske nylig i god Overensstemmelse med sin Frihandelspolitik har opretholdt den aabne Dørs Politik i disse Kolonier, saaledes at Moderlandet, de andre Kolonier og fremmede Lande behandles ganske paa samme Maade saavel hvad angaar Indførselen som Udførselen. Før Verdenskrigen var der kun enkelte Undtagelser, som skyldes rent lokale Forhold.

Siden Verdenskrigens Ophør har Koloniministeriet forladt den aabne Dørs Politik og i en Række af Kronkolonierne er der blevet indført en preferentiel Behandling enten af Udførselen eller af Indførselen.

Jeg skal ikke trætte Dem, mine Damer og Herrer, med at gaa i Detailler, men skal kun som Eksempel nævne en Sag, som berører os direkte, nemlig den Udførselsafgift af £ 2 pr. Ton paa Palmekærner, som eksporteres til ikke britiske Lande fra de 4 vestafrikanske Besiddelser. Denne Afgift skal forøvrigt snart ophæves.

Iøvrigt skal jeg nøjes med at anføre, at af de 57 Kronkolonier er der i 26 blevet indført preferentiel Behandling til Fordel for Moderlandet, i 9 med Hensyn til

Udførselen, i 17 m. H. t. Indførselen. Da der af de resterende 31 Kolonier er 5, hvor Storbritannien ved Traktat er forpligtet til at føre den aabne Dørs Politik og en Række andre som Aden, Gibraltar, Hongkong, Weihaiwei og Straits Settlements mere har Karakter af Stabelpladser, hvor det vilde være mod Englands egne Interesser at indføre Differentialbehandling, kan det altsaa siges, at i Størstedelen af de britiske Kronkolonier er der siden 1919 blevet indført Præferencer til Gunst for Moderlandet. Da de fleste af disse Præferencer er indført efter 1919, synes man her at staa overfor en bevidst Politik fra Hjemmeregeringens Side gaaende ud paa at styrke sin Stilling i Konkurrencen med Ulandet paa de ikke-selvstyrende Koloniers Markeder.

For nu at give en kort Oversigt over det Standpunkt, hvorpaa den interbritiske Præference nu staar, skal jeg anføre følgende: Storbritannien giver hele Resten af Imperiet en Præference paa saa godt som alle — af ganske vist faa — Varer, af hvilke Landet overhovedet opkræver Told. De fire store Dominions: Canada, Sydafrika, Australien og New Zealand yder Moderlandet en betydelig Præference, som ikke forhindrer de overfor Moderlandet anvendte Satser fra at være høje, til Tider meget høje. Den femte Dominion New Foundland og Indien, der hverken er Dominion eller Koloni, yder ingen Præference. Størstedelen af de ikke-selvstyrende Kolonier yder hele Imperiet Præferencebehandling. Imellem Imperiets enkelte Dele bestaar der et Net af Præferenceaftaler. Jeg maa endelig gøre opmærksom paa, at der i disse Dage er født en ny Dominion, Irland, med Hensyn til hvilken de her diskuterede Problemer ogsaa vil opstaa, og hvis Løsning sikkert ogsaa bør følges med vaagen Interesse. Det vil ses, at den Bevægelse henimod en handelspolitisk Tilnærmelse mellem Imperiets forskellige Dele, allerede paa nuværende Tidspunkt har ført til ikke ubetydelige Resultater, og det ligger nu nær at rejse det Spørgsmaal, hvorvidt den Ud-

vikling, hvoraf jeg har søgt at give et Billede, har kulmineret, eller om den stadig vil blive fortsat, og i saa Fald til hvilke Resultater den vil naa.

Dette Spørgsmaal kan sikkert, som ovenfor anført, besvares derhen, at en Virkeliggørelse af en britisk Toldunion, i hvilken Skrankerne mellem Imperiets enkelte Dele ophæves, nu maa betragtes som liggende udenfor de praktiske Muligheders Grænser.

Tilbage staar da Spørgsmaalet om Muligheden af at gennemføre Præferencetanken i Overensstemmelse med de chamberlainske Planer.

Hvad Kolonierne angaar, er de vistnok gaaet saa langt i deres Indrømmelser overfor Moderlandet, som de mener er foreneligt med deres egen økonomiske Politik, og selv om de mulig vil yderligere forøge Præferencen paa britiske Varer, vil de næppe i nævneværdig Grad sænke deres Toldmure overfor Moderlandet. Hvad Moderlandet angaar vil Spørgsmaalet om en Udvidelse af Præferencen, i hvert Fald forsaavidt Danmarks Interesser angaar, væsentligst reduceres til dette, om Storbritannien vil indføre en Told paa Levnedsmidler som Basis for en udvidet og mere effektiv Præference til Kolonierne.

Jeg skal nu vel vogte mig for at agere Spaamand. Forholdene er saa usikre, at det vilde være umuligt med nogenlunde Sikkerhed at forudsige noget, og jeg skal derfor blot tillade mig til Slut yderligere at pege paa nogle af de Momenter, som taler for eller imod Virkeliggørelsen af de chamberlainske Planer.

Hvad først angaar de politiske Faktorer i England, er jo for Øjeblikket det unionistiske Parti ved Roret, lige valgt med en betydelig Majoritet. Tarifreformen staar officielt paa Partiets Program, men den nuværende Premierminister Bonar Law har under Valgkampagnen udtalt, at det nuværende Parlament ikke vil blive opfordret til at gøre nogen fundamental Forandring i det fiskale System. I Parlamentet har Hr. Bonar Law erklæret, at

han vel selv tror, at en Forandring vilde blive til det gode, men at han paa Grund af de usikre økonomiske Forhold i Verden mener, at en saa fundamental Forandring i Øjeblikket snarere vil skade end gavne.

Denne Udtalelse har han gentaget i Parlamentet, og der er saaledes ingen Anledning til at tro, at vi foreløbig kan vente en Told paa Levnedsmidler i England. Hvad angaar Handelen med Dominions gør han opmærksom paa den store Forskydning, der har fundet Sted fra 1913 til 1921, i Forhold til Handelen med Central-Europa. Han erklærer at ville indkalde en rigsøkonomisk Konference, da han anser en saadan for nødvendig, men iøvrigt er hans Udtalelser vage og angiver ikke noget positivt Program med Hensyn til Præferencen. Det største nuværende Oppositionspartis, Arbejderpartiets traditionelle Politik er mod Told paa Levnedsmidler og mod Præferencetanken, og det har som allerede nævnt modsat sig den i 1919 ydede og i de følgende Aar fornyede Præference til Dominions og Kolonierne. I det nye Parlament har Arbejderpartiets Fører overfor Premierministeren tilbagevist den mod Partiet rettede Insinuation, at de var Kætttere, naar det drejede sig om Handel indenfor Imperiet. Han benægtede, at Arbejderpartiet som saadant skulde være mod dens Udvikling, men det de frygtede var, at Handelen med Imperiet skulde blive fremmet ved Hjælp af økonomiske og fiskale Principer, som vilde forhindre England i at faa sin naturlige og rimelige Del af Handelen paa fremmede Lande. Alle de derhen hørende Spørgsmaal vilde af Arbejderpartiet blive behandlet efter deres Realitet.

De national-liberale har jo nu akcepteret Præferencetanken, medens de friliberales Holdning er usikker, traditionelt er Partiet mod Præferencetanken, navnlig af Frygt for en Retaliationspolitik fra Udlandets Side. Mod Told paa Levnedsmidler har hidtil begge de liberale Partier været.

En Ændring af den engelske Handelspolitik i Præferencens Favør kan bl. a. tænkes at blive foraarsaget ved den Omstændighed, at medens paa den ene Side Købeevnen i Evropa gaar tilbage, og fremmede Lande som Amerika ved en gennemført protektionistisk Toldpolitik søger at stænge Importen ude ved høje Toldsatser, tiltager paa den anden Side de britiske Dominions i Rigdom og i Folkemængde, og deres Markeder bliver under disse Forhold dobbelt værdifulde for Moderlandets Handel. Jævnside hermed tiltager de britiske Dominions politiske og økonomiske Selvstændighed, og deres Afhængighed af det engelske Pengemarked til Financiering af deres Stats- og Kommuneøkonomi formindskes, Forhold, som vil gøre Moderlandet mere lydært overfor deres Ønsker.

Allerede nu indtager de selvstyrende Kolonier en fremtrædende Plads i Englands Handel. Nogle faa Tal vil give et Billede heraf.

Importen fra Kolonierne til England.

	Samlet Indførsel, Mill. £	Fra samtlige britiske Kolonier, Mill. £	Fra de 4 store Dominions, Mill. £
1921.....	1686	407 (38 pCt.)	205 (19 pCt.)
1913.....	768	190 (25 —)	100 (13 —)
1903.....	542	113 (21 —)	63 (11 —)

Udførslen til Kolonierne fra England.

	Samlet Udførsel, Mill. £	Til samtlige britiske Kolonier, Mill. £	Til de 4 store Dominions, Mill. £
1921.....	703	300 (41 pCt.)	110 (15 pCt.)
1913.....	525	193 (37 —)	99 (19 —)
1903.....	290	111 (39 —)	65 (22 —)

Det vil af disse Tal ses, at Indførslen fra samtlige britiske Kolonier til England har været i stadig Stigning fra 21 pCt. i 1903 til 38 pCt. i 1921, og at de 4 Dominions Andel i Englands samlede Import er vokset fra 11 pCt. til 19 pCt. eller med andre Ord, at samtlige

Kolonier præsterer over $\frac{1}{3}$ og de 4 Dominions rundt $\frac{1}{5}$ af Englands hele Vareforsyning. Englands Udførsel til Kolonierne viser ikke et tilsvarende Billede, idet Salget til de samlede Kolonier er nogenlunde stationært 39 pCt. i 1903, 42 pCt. i 1921, medens Udførslen til de 4 Dominions er faldet fra 22 pCt. i 1903, da den chamberlainske Politik var Dagens Emne, til c. 15 pCt. i 1921. Herefter synes Indførslen fra Kolonierne til Moderlandet at være steget betydeligt uden Præference, hvilket paa den anden Side ogsaa understreger Betydningen for Kolonierne af en udvidet Præference, medens Englands Udførsel til Kolonierne er i Tilbagegang, til Trods for den tilstaaede Præference. En naturlig Forklaring til dette Fænomen maa søges i Koloniernes udvidede Protektionisme, men dertil kommer, at 1921 er et Nedgangsaar, de hidtil offentliggjorte Tal for 1922 er mere i Englands Favør, og at den i Australien og New Zealand i 1921 inførte gennem Trekolonnesystemet udvidede Præference ikke endnu har haft Tid til at vise sin Virkning, men i alle Tilfælde stiger den England i Kolonierne ydede Præference i Værdi i samme Grad, som Afsætningen paa de koloniale Markeder vanskeliggøres.

Det vigtigste Moment i dette Spørgsmaal er imidlertid efter min Formening ikke det handelspolitiske, men det politiske, nemlig om England af Hensyn til Imperiets Sammenhold vil anse det for ønskeligt eller nødvendigt at imødekomme Kolonierne, med andre Ord: det er Imperialismens Fremtidsskæbne, som i første Linje vil blive afgørende for dette Spørgsmaals Løsning.
